Журнал основан в 1918 г.

УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ

ТАВРИЧЕСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА им. В. И. ВЕРНАДСКОГО

Научный журнал

Серия «Юридические науки»

Том 26 (65). № 2-2

Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского

Симферополь, 2013

ISSN 1606-3716
Свидетельство о регистрации – серия КВ № 15713-4184Р
от 28 сентября 2009 года

Печатается по решению Ученого совета Таврического национального университета им. В. И. Вернадского, протокол №1 от 28.01.2014

Редакционный совет журнала «Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского»:

1. Багров Н. В. – д-р географ. наук, проф., академик НАНУ (главный редактор)
2. Шульгин В. Ф. – д-р хим. наук, проф. (зам. главного редактора)
3. Дзедолик И. В. – д-р физ.-мат. наук, доц. (секретарь)

Члены Совета (редакторы серий и разделов серий):

4. Бержанский В. Н. – д-р. физ.-мат. наук, проф.
5. Богданович Г. Ю. – д-р. филол. наук, проф.
6. Вахрушев Б. А. – д-р. геогр. наук, проф.
7. Гришковеч В. И. – д-р. хим. наук, проф.
8. Казарин В. П. – д-р. филол. наук, проф.
9. Климчук С. В. – д-р. филол. наук, проф.
7. Копачевский Н. Д. – д-р. физ.-мат. наук, проф.
8. Подсолонко В. А. – д-р. экон. наук, проф.
9. Ротань В. Г. – д-р. юрид. наук, проф.
10. Темурьянц Н. А. – д-р. биолог. наук, проф.
11. Шоркин А. Д. – д-р филос. наук, проф.
12. Юрченко С. В. – д-р. полит. наук, проф.

Редакционная коллегия серии «Юридические науки»

Ротань В. Г., д-р юрид. наук, проф. (редактор серии)
Даниленко В. М., д-р истор. наук, проф., член-корр. НАНУ
Носик В. В., д-р юрид. наук, проф., член-корр. АПРНУ
Скакун О. Ф., д-р юрид. наук, проф., член-корр. АПРНУ
Бахин В. П., д-р юрид. наук, проф.
Карпов Н. С., д-р юрид. наук, проф.
Рыскельдиева Л. Т., д-р филос. наук, проф.
Донская Л. Д., канд. юрид. наук.
Бугаев В. А., канд. юрид. наук, доц.
Михайлов М. А., канд. юрид. наук, доц.
Змерзлый Б. В., докт. ист. наук, проф. (секретарь)

Постановлением Президиума ВАК Украины № 1-05/2 от 10.03.2010 г. журнал внесен в список специализированных изданий (юридические науки)

Подписано в печать 19.02.2014. Формат 70х100 1/16
49,52 усл. п. л. Тираж 500. Заказ № 19/02-УЗ.
Отпечатано в информационно-издательском отделе ТНУ.
пр. Академика Вернадского, 4, г. Симферополь, 95007

«Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського»
Науковий журнал. Серія «Юридичні науки». Том 26 (65). № 2-2.
Сімферополь, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2012
Журнал заснований у 1918 р.
Адреса редакції: пр. Академіка Вернадського, 4, м. Сімферополь, 95007
Надруковано в інформаційно-видавничому відділі Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Пр. Академіка Вернадського, 4, м. Сімферополь, 95007

© Таврический национальный университет, 2013 г.

Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского
Серия «Юридические науки». Том 26 (65). 2013. № 2-2. С. 3-9.

ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА, ИСТОРИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ И ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

УДК 340.15:346.54

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ОБІГУ ВИРОБІВ З ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ XIX-ПОЧ. XX СТ.)

Гавриленко О. А.

Харківський національний університет внутрішніх справ
м. Харків, Україна

На основі аналізу пам'яток права, а також широкого обсягу наукової літератури висвітлено загальні риси та особливості становлення і розвитку правового регулювання виготовлення та обігу виробів з дорогоцінних металів в українських губерніях, які входили до складу Російської імперії.

Ключові слова: правове регулювання, Пробірний статут, ювелірні вироби, цивільний обіг, клеймування.

Вступ. Багатотисячолітня історія обігу дорогоцінних металів неподільна з історією розвитку людського суспільства. З часів глибокої давнини й до нашого часу вони виступають у якості мірила багатства. Відтоді, як дорогоцінні метали затвердилися у якості загального еквіваленту, виокремившись із різноманіття інших товарів, змінилося не одне покоління людей, але саме їхня двоїста природа як товару та засобу платежу визначила їх розповсюдження усіма континентами. Особливу увагу ці метали тепер привертають не стільки у зливках та монетах, адже у такому вигляді вони приховані від поглядів загалу, скільки у вигляді ювелірних виробів – прикрас, сувенірів, предметів вжитку. Нині перелік дорогоцінних металів є не надто широким. Відповідно ст. 1 Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» під дорогоцінними металами розуміють «золото, срібло, платину і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, осмій, рутеній) у будь-якому вигляді та стані (сировина, сплави, напівфабрикати, промислові продукти, хімічні сполуки, вироби, відходи, брухт тощо)» [1]. Однак таких, що використовуються у ювелірній галузі, ще менше – золото, срібло, платина, паладій та родій (останній виступає лише у якості декоративно-захисного покриття). Наприкінці XIX-на початку XX ст. цей перелік був іще вужчим.

Останні десятиліття відзначаються посиленням уваги до дорогоцінних металів як до об'єкту ринкового обігу. Водночас, варто наголосити, що будь-який ринок, зокрема й ринок дорогоцінних металів, може успішно функціонувати лише за наявності добре опрацьованої нормативної правової бази, що регламентує відповідну діяль-

ність та відповідає суспільним вимогам. Удосконалення чинного законодавства у цій сфері неможливе без урахування досвіду, набутого у минулому.

Питання правового забезпечення у сфері обігу дорогоцінних металів у сучасній Україні досліджувалися у працях Шатковської І. В., Тітової Ю. О., Єфремової К. В. та ін. [2; 3; 4] Водночас спеціальні історико-правові дослідження з даної тематики як в Україні, так і за її межами до цього часу відсутні.

Мета дослідження полягає у виявленні специфіки нормативно-правового регулювання виготовлення та обігу виробів з дорогоцінних металів в українських землях у складі Російської імперії у другій половині XIX-на початку XX ст.

Виклад основного матеріалу. Нормативні засади виготовлення та обігу виробів з дорогоцінних металів в українських землях, що були включені до складу Росії, почали закладатися ще на початку XVIII ст., коли 13 лютого 1700 р. Петром I було видано іменний указ, яким було створено систему пробірного нагляду, котра (з певними змінами) проіснувала аж до радянської доби [5]. Для здійснення контролю якості виробів з дорогоцінних металів було створено «срібний ряд», на чолі якого стояли старости, котрі здійснювали контроль за торгівлею, та слідкували, щоб метали відповідали за пробою встановленим зразкам. Спочатку було запроваджено чотири проби для золота та стільки ж для срібла. Також повіряли терези та гирі, клеймували вироби.

27 листопада 1840 р. царським указом імператора Миколая I затверджено «Положення про пробірні палатки для випробування та клеймування золота та срібла у зливках та виробах» [6, с. 758-772]. Згідно з його нормами, пробірні палатки мали засновуватися у всіх містах імперії, зокрема й українських, скрізь, де виготовлялися вироби із золота й срібла та здійснювалася торгівля ними. Від середини XIX ст. ювелірний промисел набуває в українських містах широкого розвитку. З'являються навіть справжні ювелірні фабрики – Радибиля М. та Мюльброннера Г. в Одесі, Бриля та Гершмана у Києві, Заходера І. у Бердичеві тощо [7].

Зміни, що відбулися у ювелірній галузі, зумовили необхідність кодифікації норм, якими регламентувалася ця сфера суспільних відносин. 3 червня 1861 р. імператором Олександром II було затверджено Пробірний статут [8, с. 19]. Його норми затвердили збільшення кількості проб для виробів, виготовлених із золота й срібла, запровадили проби для золотого та срібного припоїв, а також для накладного (плакованого) срібла [9, с. 569-570]. Цим же нормативним актом приписувалося створити у губерніях та містах при казенних палатах, а у повітах – при повітових казначействах спеціальні пробірні установи.

Наприкінці XIX-на початку XX ст. систему нормативно-правових актів, якими визначалися правові та організаційні засади адміністративно-правового регулювання обігу дорогоцінних металів в українських губерніях Російської імперії становили сукупність законів та підзаконних нормативних актів, які мали ієрархічну структуру та створювали правове підгрунтя для його реалізації. Провідне місце серед них посідав затверджений 9 лютого 1882 р. Пробірний статут [10], що був включений у якості третього розділу до Статуту про промисловість, опублікованому у частині 2-й 11 тому Зводу законів Російської імперії [11].

Роз'яснення щодо практичного застосування норм Пробірного статуту містилися у спеціальній інструкції, що затверджувалася міністром фінансів Російської імперії

[10, с. 15-16]. Нормами, що містилися у ній було визначено: процедуру здійснення проб, форму пробірних клейм та порядок їх накладення (ст. 15-20); порядок стягнення мит з виробів із золота та срібла, а також нагляду за «правильністю майстерності» та за торгівлею цими виробами (ст. 26, 29-31); особливі правила відносно повернення половини пробірного мита у випадку вивезення виробів за межі держави (ст. 26, прим. 2); «такса за випробування у пробірних установах дійсного достоїнства придбаних покупцями золотих чи срібних виробів» (ст. 28); розподіл губерній та окремих міст між округами «пробірних палаток» (ст. 7) тощо.

Відповідно ст. 1 Пробірного статуту 1882 р., усі вироби з золота та срібла, як ті, що виготовлялися на території імперії, так і ті, що ввозилися з-за кордону, мали бути заклеймовані у пробірній установі. Від обов'язкового клеймування звільнялися: дрібні вироби, вагою менше за половину золотника[1]; математичні та хірургічні інструменти, оправи для штучних зубів, а також золоті та срібні кишенькові годинники; канітельні вироби[2]. Не повинні були клеймуватися й старовинні речі, що мали «історичне, археологічне або художнє» значення. Наприклад, на виготовленій у 1895 р. одеським ювеліром Рухомовським І. золотій тіарі вагою 486 г, яка ніби-то належала скіфському цареві Сайтафарну, і котру було продано під виглядом справжньої відомим спекулянтом предметами старовини Гохманом Ш. за величезну на той час суму – 220 тис. франків (близько 100 тис. російських рублів) Луврському музею, при її преміщенні через кордон жодного клейма поставлено не було [12]. Без клейм могли бути й «дорогоцінні метали домашнього сплаву, що знаходяться у майстерні та призначені для власного вжитку майстра або закладу, котрий їх сплавив» [10, с. 12].

Вартісність золотих та срібних виробів, обов'язкова при їхньому торговельному обігу, згідно ст. 15 Пробірного статуту, мала визначатися пробою «у цифрах, що визначають кількість золотників чистого золота або срібла, що містяться у лігатурному фунті (тобто у 96 золотниках)». Статутом було запроваджено наступні проби: для золотих виробів – 56, 72, 82, 92 та 94; для срібних виробів – 84, 88 та 91; для срібної та золоченої канітелі – від 94 до 96; для виробів золотобійного виробництва – від 84 до 96. Для зливків золота та срібла проба могла бути будь-якою. Встановлювалося, що усі частини виробу з золота та срібла (не виключаючи й виробів, що не підлягали обов'язковому клеймуванню) мали бути встановленої проби. При цьому законодавець наголошував на забороні заповнювати порожнини у виробах будь-якою сторонньою речовиною для збільшення їхньої ваги (ст. 16).

У певних випадках законом допускалося й зменшення відсотку дорогоцінного металу у лігатурі проти показника у пробі. Це могло мати місце при виготовленні золотих виробів, що складалися з масивних частин (до однієї третини золотника у лігатурному фунті). А для будь-яких виробів зі срібла та для золотих виробів, які складалися з багатьох дрібних, спаяних між собою частин – до половини золотника у лігатурному фунті.

---

[1] *Золотник – одиниця виміру маси російської системи мір. Дорівнював 1/96 фунта, або 4,26575417 г.*

[2] *Канітель – (ісп. cañatillo, фр. cannetille, від ісп. cañuto – труба) – тонка металева (зазвичай золота чи срібна) нитка, що вживалася для вишивання.*

Усі вироби з золота та срібла, виготовлені на території держави або привезені з-за кордону, мали надаватися для клеймування (у першому випадку майстром чи власником підприємства, а в іншому – митними органами [13, с. 18]) до тієї пробірної установи, в окрузі якої розташовувалася майстерня чи фабрика, що виготовила їх, або митниця, що їх оглянула (ст. 21). Вироби з дорогоцінних металів могли надаватися до пробірної установи для за клеймування як у цілком закінченому, так і в незакінченому вигляді. При цьому, згідно зі ст. 23 Статуту, на кожній речі, виготовленій на території Російської імперії мало бути ясно викарбуване приватне (іменне) клеймо майстра або фабриканта, який її виготовив. Вироби, надані до пробірної установи, які виявилися такими, що не відповідають встановленій пробі, ламалися, а метал повертався власнику. Речі ж зарубіжного походження у разі виявлення їхньої невідповідності вимогам – поверталися до митної установи, що їх надала для подальшого визначення їхньої долі згідно митних правил [10, с. 20-21].

У випадку, якщо пред'явник виробів мав сумніви щодо правильності проби, визначеної пробірною установою, він мав право протягом трьох днів від часу оголошення йому про результати проби письмово заявити клопотання про здійснення контрпроби. В такому разі узяті зразки або, за бажанням майстра, самі вироби, мусили бути передані до Департаменту державного казначейства, за розпорядженням якого проводилася контрпроба. Результати цієї другої проби вважалися остаточними (ст. 25).

Особи, які бажали здійснювати торгівлю золотом та сріблом у зливках або різного роду виробах, а також переробляти ці метали на різноманітні вироби, підпорядковуючись загальним правилам, встановленим для здійснення торгівлі та заняття промислами, водночас зобов'язувалися відповідно ст. 29 Статуту, надавати до пробірної установи усі встановлені для діяльності такого роду «дозвільні свідоцтва» для обліку та нагляду за діяльністю таких підприємців.

Кожен фабрикант або майстер, який виготовляв вироби з золота, срібла та різноманітих сплавів, що за зовнішнім виглядом імітували ці метали, мусив накладати своє іменне клеймо, суттєво відмінне за формою від пробірних клейм. Відбитки таких приватних клейм мали надаватися до тієї пробірної установи, в окрузі якої фабрика чи майстерня перебувала. Фабриканти волоченого, плющеного та пряденого золота, срібла, нового срібла та різноманітних сплавів, що за виглядом нагадували ці метали, а також фабриканти тканих товарів з золота чи срібла (позументи, парчі, галуни, глазети тощо) зобов'язувалися позначати на них за допомогою пломб чи бандеролей своє фабричне клеймо із зазначенням по відношенню до срібних виробів – проби, а до виробів з накладного срібла – відсоткового показника срібла, що містилося в них. Золотобійним майстрам приписувалося «позначати на етикетках та обкладинках виробів, що виготовлялися ними, кількість листків у книжці та вагу металу з повною за правильність відповідальністю» [10, с. 25].

Пробірним статутом визначалися також правила здійснення державного нагляду за виробництвом та торгівлею виробами з дорогоцінних металів. Департаменту Державного казначейства надавалося право відряджати чиновників для огляду, за сприяння депутатів від фабрик, майстерень та торговельних закладів, де виготовлялися вироби з золота, срібла, накладного срібла та сплавів, що схожі на ці метали, а також здійснювалася торгівля цими виробами.

За порушення норм Пробірного статуту винні мали піддаватися стягненням та покаранням, що визначалися Статутом про мита [14], а також Уложенням про покарання кримінальні та виправні [15]. Так, у випадку, якщо подана майстром або фабрикантом скарга на несправедливе ненакладення пробірером клейма на виріб начебто через «невихід оних у пробу», або невірне зазначення проби на зливку, за контрпробою виявиться неправдивою, то з особи, яка подала таку скаргу мали бути стягнені усі кошти, витрачені на проведення контрпроби. Якщо ж, навпаки, скаргу було підтверджено контрпробою, то винного пробірера притягали до відповідальності на підставі ст. 1402 Уложення про покарання [15, с. 317]. Категорично заборонялася переплавка монет Російської імперії. За порушення даної норми особи, що здійснили цей злочин підлягали відповідальності за ст. 561 Уложення про покарання. Санкція, передбачена нормою даної статті, полягала у «позбавленні усіх прав стану та засланні на поселення до найвіддаленіших місцевостей Сибіру». За виготовлення золотих та срібних виробів «не у тому місті чи повіті, де на те має дозвіл», особа, що вчинила це правопорушення мала бути притягнена до відповідальності як така, що не має «законного виду на таке виробництво» (ст. 1385).

До відповідальності притягалися й особи, які порушували правила торгівлі виробами з дорогоцінних металів. Наприклад, за використання вагів або мір, які не мали встановлених клейм, порушники притягалися до відповідальності у вигляді грошового стягнення на користь міського бюджету. Якщо порушення було виявлено уперше – сума штрафу не мала перевищувати 10 руб., вдруге – не більше 25 руб., утретє – не більше 50 руб., учетверте – не більше 100 руб. Окрім того, особі, яка була викрита у вчиненні цього правопорушення більше трьох разів, заборонялося здійснення торгівлі (ст. 1175). Такі ж самі стягнення накладалися й на осіб, помічених у вживанні хоча й клеймованих, але неправильних вагів або мір (якщо вони були винними лише у недогляді). Якщо ж такі ваги або міри вживалися ними «навмисно, для обману», то за це, окрім грошового стягнення (що не перевищувало 100 руб.) на користь міста, винний «піддавався покаранню, визначеному за обмірювання та обважування» та назавжди позбавлявся права на торгівлю (ст. 1176).

Майстри та продавці, помічені у «випуску або продажу виробів з апліке, бронзи, нейзильберу та інших композицій за золоті чи срібні», позбавлялися права на «продовження майстерності й торгівлі» та піддавалися покаранню, визначеному за шахрайство, а їхні вироби конфісковувалися на користь держави. Це ж покарання призначалося й у випадку виявлення фактів продажу галунів, бахроми, парчі та інших подібних товарів, з нитками, які видавалися за золоті чи срібні, але насправді такими не були (ст. 1401).

Чинне на той час законодавство містило й норми, спрямовані на протидію корупційним проявам у цій сфері. Наприклад, нормою ст. 1403 Уложення про покарання кримінальні та виправні передбачалося, що в разі, коли «хтось із класних чи некласних чинів, що перебувають при пробірних установах», буде виготовляти вироби, «що знаходяться у завідуванні цих установ», або здійснювати торгівлю золотими чи срібними виробами «під власним або іншим іменем», або буде «входити до торговельних співтовариств та оборотів з цих предметів» з майстрами, фабрикантами, ювелірами чи торгівцями, то він за це має бути звільнений зі служби. Окрім того, усе знайдене в нього золото та срібло, призначне для виготовлення виробів або до продажу, а також

«інструменти та знаряддя» для виготовлення таких виробів чи торгівлі ними, конфіскуються на користь держави [15, с. 317-318].

Висновки. Отже, на підставі аналізу низки пам'яток права, а також наявної наукової літератури маємо можливість констатувати, що наприкінці XIX-на початку XX ст. в Російській імперії було створено достатньо чітку систему норм, якими регламентувалося виготовлення та обіг виробів з дорогоцінних металів. Вони широко та доволі ефективно застосовувалися в українських губерніях, де виготовлення ювелірних виробів та торгівля ними набули значного розвитку. В той час було накопичено великий, як позитивний, так і негативний досвід. Збереження цього досвіду, використання його як з науковою та навчальною метою, так і у практичній діяльності, сприятиме усебічному збагаченню сучасної юридичної науки, а також надасть можливість уникнути минулих помилок.

Список літератури:

1. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України від 18.11.1997 № 637/97-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № 9. – Ст. 34.

2. Шатковська І. В. Новації реорганізації сфери державного регулювання обігу дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння та пробірного нагляду: розмежування повноважень Міністерства фінансів України та Державної пробірної служби / І. В Шатковська // Публічне право. – 2011. – №2. – С. 48-54.

3. Єфремова К. В. Особливості правового регулювання господарської діяльності на ринку виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-поцесуальне право» / К. В. Єфремова ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 213 с.

4. Тітова Ю. О. Нормативні засади обігу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння в Україні / Ю. О. Тітова. – Режим доступу. – [Електронний ресурс] : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2012-4/12tyodku.pdf.

5. История клейма в России // Режим доступу. – [Електронний ресурс] : http://www.xn--d1acdeebrtf.com/article/istoriya-kleyma-v-rossii.

6. Положение о пробирных палатких для испытания и клеймления золота и серебра в слитках и изделиях : в 55 т. // Полн. собр. законов Российской Империи. Собр. 2 (12 декабря 1825 – 28 февраля 1881 г.). – СПб. : Тип. II Отд. Собственной Е.И.В. Канцелярии, 1841. – Т. 15. № 13997. Ч. 1. – С. 758-772.

7. Короткий екскурс в історію пробірної справи з нагоди 185-ти річчя її заснування на території України // Режим доступу. – [Електронний ресурс] : http://assay.gov.ua/w/assaygovua.nsf/0/BCB1642D1CF4FB9AC2257005003C52CA.

8. Иванов А. Н. Пробирное дело в России (1700-1946) : руководство для экспертов-искусствоведов территориальных управлений М-ва культуры РФ по сохранению культурных ценностей, музейных работников и иных специалистов / А. Н. Иванов. – М. : Русский нац. музей, 2002. – 752 с.

9. Устав торговый, Уставы ремесленный и фабричный, с приложением Устава о пошлинах за право торговли и проч. и разъяснениями по решениям гражданского кассационного, четвертого департаментов и общих собраний Правительствующего Сената до последнего времени / сост. Носенко Д. А. – С.-Пб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1885. – Т. 11. Ч. 2: Св. зак. – 716 с.

10. Новый пробирный устав, высочайше утвержденный 9 февраля 1882 года : с прил. законоположений из уставов таможенного и ремесленного, из Положения о пошлинах за право торговли и других промыслов и из Уложения о наказаниях. – СПб. : Тип. А. С. Суворина, 1882. – 47 с.

11. Устав о промышленности // Свод законов Российской империи. – Т. 11. Ч. 2. – С-Пб. : Официальное изд. кодификационного отдела при государственном совете Российской империи, 1893. – С. 1-79.

12. Федосеев Н. Ф. Тиара скифского царя Сайтафарна / Н. Ф. Федосеев. – Режим доступу. – [Електронний ресурс] : http://kerch-museum.com/ru/populjarnye-stati/tiara-skifskogo-tsarya-sajtafarna.html.

13. Сборник узаконений и необходимых сведений для руководства при исчислениях в таможнях пошлин и других сборов / сост. Ф. К. Делла-Вос. – Одесса : Тип. «Труд», 1880. – 40 с.

14. Устав о пошлинах (Свода Закон. Т. V, изд 1857 г.), дополненный и измененный по продолжениям 1863, 1864, 1868, 1869 и 1871 годов. – М. : Тип. Бахметева, 1872. – 221 с.

15. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных и Устав о наказаниях, мировыми судьями

налагаемых, по изд. 1866 г. и Продолж. 1868 г. и всем позднейшим дополнениям, опубликованным в Сборн. правит. распор. и Правит. вестнике, с разъяснением их по решениям касационных департаментов Правительствующего сената. – М. : Тип. В. Готье, 1872. – С. 1, 451, 113.

Гавриленко А. А. Правовое регулирование изготовления и оборота изделий из драгоценных металлов в украинских губерниях Российской империи (конец XIX-нач. XX вв.) / А. А. Гавриленко // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2013. – Т. 26 (65). № 2-2. – С. 3-9.

На основе анализа памятников права, а также широкого объема научной литературы раскрыты общие черты и особенности становления и развития правового регулирования изготовления и оборота изделий из драгоценных металлов в украинских губерниях, входивших в состав Российской империи.

Ключевые слова: правовое регулирование, Пробирный устав, ювелирные изделия, гражданский оборот, клеймление.

LEGAL REGULATION OF PRECIOUS METALS' MANUFACTURE AND TURNOVER IN UKRAINIAN PROVINCES OF THE RUSSIAN EMPIRE (THE END OF THE XIX-EARLY XX CENTURY)

Gavrylenko O. A.

Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

On the basis of law monuments' analysis and the wide scope of scientific literature, the general features and characteristics of the formation and development of legal regulation of precious metals' manufacture and turnover in Ukrainian provinces that were territories of the Russian Empire, are highlighted.

It is indicated that millennia history of precious metals' turnover is inseparable from the history of human society's development. From ancient times to the present time they serve as a measure of wealth. Particular attention these metals attract not in bars and coins, because they are hidden from public in this form, but they attract attention in the form of jewelry – gift items, household items, jewelry.

Normative grounds of precious metals' manufacture and turnover in Ukrainian lands, included into Russia, have begun to be laid in the early eighteenth century, when Peter I issued a nominal decree on February 13, 1700 and established the system of assay supervision, which (with some alterations) had lasted until the Soviet era. November 27, 1840 the Emperor Nicholas I approved by his imperial decree «The Provisions about Assay Offices for testing and marking gold and silver in bars and goods». According to its norms assay offices had to be based in all cities of the Empire, including Ukrainian lands, wherever goods made of gold and silver were manufactured and their trade was realized.

Attention is paid to the fact that the changes, taking place in the jewelry industry in the second half of the nineteenth century, made the necessity of codification of norms that regulate this area of public relations. The Emperor Alexander II approved Assay Statute on June 3, 1861. This act was attributed to create special assay institutions in provinces and cities within Treasury Chambers, and in the counties within County Treasury Chambers.

It is emphasized that the system of normative and legal acts in the late XIX – early XX century, that defined the legal and organizational grounds of administrative and legal regulation of precious metals' turnover in Ukrainian provinces of the Russian Empire, was a set of laws and regulations having a hierarchical structure and created a legal basis for its realization. Assay charter approved on February 9, 1882, had a leading place among them. It was included as the third section of the Statute about the Industry, published in the second part of XI volume within the Code of Laws of the Russian Empire. Clarification regarding the practical implementation of the Assay Charter contained in the special instructions, which were approved by the Minister of Finance of the Russian Empire.

Basing on the analysis of law monuments and available scientific literature it was concluded that sufficiently clear system of norms regulating precious metals' manufacture and turnover in the late XIX-early XX century was established in the Russian Empire. They were quite effectively and widely used in Ukrainian provinces, where jewelry manufacture and their trade have become a significant development. Both positive and negative experiences was accumulated by that time. Keeping this experience, using it with a scientific and educational purpose, and in practice, will comprehensively promote the enrichment of modern jurisprudence, as well as will provide an opportunity to avoid past mistakes.

Key words: legal regulation, Assay Charter, jewelry, civil turnover, branding.

Болотов Артем В'ячеславович – студент економіко-правового факультету Донецького національного університету

Бондаренко Олександр Миколайович – здобувач Національної академії прокуратури України

Бунін Олег Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Московського прикордонного інституту ФСБ Росії

Васильєва Євгенія Григорівна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри державно-правових дисциплін Північно-Кавказької філії Російської академії правосуддя

Ващук Олеся Петрівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія»

Виниченко Юлія Вараздатівна – кандидат юридичних наук, доцент, докторант ФГБОУ ВПО «Байкальський державний університет економіки і права»

Волощенко-Вислобокова Ольга Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Київського університету права Національної академії наук України

Гавриленко Олександр Анатолійович – доктор юридичних наук, доцент, професор Харківського національного університету внутрішніх справ

Дондик Ганна Павлівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри економіко-правових дисциплін Дніпропетровського університету внутрішніх справ

Дунас Оксана Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА, ИСТОРИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ И ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

Гавриленко О. А.
Правове регулювання виготовлення та обігу виробів з дорогоцінних металів в українських губерніях Російської імперії (кінець XIX-поч. XX ст.) 3

Дунас О. І.
Наукові підходи щодо визначення соціальної природи права 10

Єпур М. В.
Система та види покарань за українським правом другої половини XVII-XVIII ст. 17

Кузьменко В. Б.
Правове регулювання міжнаціональних відносин: до питання про методологію дослідження 24

Маїк І. С.
Самоорганізоване регулювання правових відносин у межах держави 32

Некига С. Н.
Компромисс как составляющая механизма действия права 38

Озернюк Г. В.
Страхові правовідносини в період Середньовіччя 45

Пасічніченко С. В.
Соціальна політика і соціальна справедливість 53

Піддубняк Г. О.
Функціонування медичного права як навчальної дисципліни 61

Тищенко О. В.
Систематизація соціально-забезпечувального законодавства України 65

Уманський С. О.
Проблеми реалізації права на свободу слова та друку в Україні на початковому етапі боротьби за встановлення радянської влади (грудень 1917 – квітень 1918 рр.) 71

КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; МУНИЦИПАЛЬНОЕ ПРАВО

Заворотченко Т. М.
Зміст, система та види політичних прав і свобод людини й громадянина 78

Черевкова О. С.
Право на життя: аналіз сучасного стану з точки зору правової танатології 84